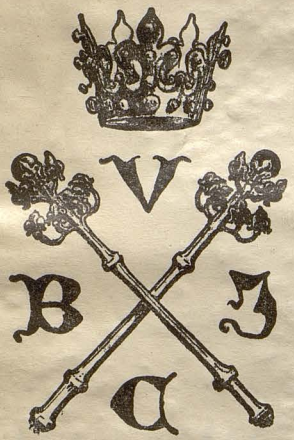

51488
I

Gram. 284

m 1640. XIV. g. 68.

Auctor operis, Stanislaus
Heraclius Lubomirski.
J. Bentkowski Hist.
Cit. pod T. 1. p. 377.

ne corruat
ADVERBIA MO
RALIA

MIROBVLII TASSALINI ADVERBIORVM, MORALIVM.

SIVE

DE VIRTVTE & FORTUNA LIBELLUS

OPERA
TILMANI à GAMEREN
Imaginibus ampliatus.

VARSAVIÆ
Typis CAROLI FERDINANDI
SCHREIBER S. R. M. Typog.
ANNO M DC XCI.

57488
I

Typographus Lectori.

VIrtutis & Fortunæ certamen, in Adverbijs moralibus istis, velut in quodam Stadiodromo, Tibi Lector benevole, præ oculis est quæ illarum palmam teneat, experiendo feras Sententiam. Proposuit illud publico bono Vir Sanguine Princeps, honoribus Magnus Senator, & Regni Poloni, uti nos vocamus, Paterfamilias. Qui si clarè labori suo Nomen proprium

appoſuiſſet, ad hanc, quam modò habet, novam ex ſua dignitate addidiſſet Lucem. Sed ænigmate placuit involvi, pravo ſæculo ænigmata, Virtutis ſcilicet compendia & diſpendia Fortunæ, locuturo. Tu tamen, Optime Lector, Authoris prodes in Lucem Nomen, ſi hæc Adverbia moralia moribus tuis inſerueris, ſine quibus malè compta & connexa Oratio vitæ Tuæ futura eſt.

Vale & fave.

ADVERBIVM I.

ADVERBIVM I.

AD.

Originem conditionemq; humanam exprimit eiusq; fragilitatem; & docet quòd homo natus sit solùm ad BENE VIVENDVM.

Ad vos loqvor
O mortales!
qui ad cognitionem conditionis
Humanæ,
velut mutaturi, ad fontem NARCISSI,
imò
Speculatores propriæ vilitatis,
ad Speculum laboriosæ miseriæ animo
acceditis,
En
Primus ad vitam accessus,
Sufficiens ad mortem gradus
Est.
Non priùs
Ad Lucem, quàm ad Luctum.

ad intuitum, quám ad planctum
oculos aperimus;
Infeliceſq;
ad omne malum Nati,
Per lachrymarū fluctus, ad miſeriarū mare
devehimur.
Ad fortunæ Fallacis obſequium,
Adultior ætas nos ducit.
Ad cuius
Blandientis malitiã aſveſcimus tumidi,
mox ad
Ferocientis procellas deſueſcim⁹ timidi,
Miſeri!
Quia ad omnem caſum nati,
Miſeriores!
Quia ad vitia proclives,
Miſerrimi!
Quia *continui ad mortem Peregrini.*
O quantus tamen nobis
miſeriæ & vilitatis noſtræ
amor ineſt! Ad

Ad habendam Sanitatem, quanta cura!
Ad retinendam Formã, quantus labor!
Ad operiendũ Corpus, quãtus sumptus!
Ad pascendã Carnẽ, quantus appetitus!
Ad implendum venrrem, quanta sitis!
Ad divitias cõquirendas, quãta cupido!
Ad inania famæ, quanta ambitio!
Ad omnia pariter, quanta Vanitas!

Et tamen ea omnia,

Ad quæ nati sumus, cæca sunt.
Ad quæ discenda tendimus, tarda.
Ad quæ assequenda aspiramus, incerta.
Ad quæ colenda inclinamur, fallacia.
Ad quæ spem convertimus, caduca.

Sola ea,

ad quæ fato descripti sumus,
Certa nobis, velocia, & immutabilia
supersunt.

Certa nobis est nalcendi origo;
Certa miseria, certa fragilitas;
Certa infirmitas, certus dolor,
Certus finis, certa Corruptio.

Sed

Incerta vita. Incerta fortuna.
Incerta sanitas. Incertæ opes.
Incerta fama. Incerta possessio.
Incerti amici. Incerta Posteritas.
Incerta mortis hora.
Et quod supereſt
Incerta Sepultura,
Vno Verbo,
Ad exprimendū totius miseriæ, vanitatis; & acerbitatis simulacrum satis est,
HOMINEM dixisse.
Quid ergo est HOMO?
ANIMAL
Miserum, infœlix, inquietum,
Sterquiliniū naturæ, mancipiū peccati,
Instrumentū malitiæ, Scopul⁹ fortunæ,
Navis certa naufragij,
& mortis præda certißima.
Et vita quid est?
Alimentum humanæ miseriæ,
Spongia calamitatis & vitiorum,
Flamma Concupiscentiæ, Pu-

Fumus, Aura, Ventus,
Pulvis, Vmbra, & Nihil.
Ad quid
Igitur nati sumus?
Certè
Non ad vitia, nec ad Epulas,
Nec ad Calices, nec ad Ludos,
Nec ad voluptates, nec ad gaudia,
Nec ad choreas, nec ad musicam,
NEC
Ad splendidos ornatus,
NEC
Ad colligendas opes,
NEC
Ad satiandos posteros,
NEC
Ad pascendos ingratos,
NEC
Ad victorias inanes,
NEC
Ad temporaneam Famam,
Nec ad cætera
Caduca, & Transitoria.
Sed
Ad quid igitur?
AD BENE VIVENDVM.

ADVERBIVM II.

ADVERBIVM II.

IN.

Ostendit in quo nobilitas hominis consistat, & in quo perfectum bonum sit, docet.

In humanis quicunq; versamur,
á cæleſtibus removemur.
In mortalibus quicunq; ſperamus,
ab æternis repellimur.
ET
Dum in voluptatibus, quæſitiſq; delicijs
indignum & vile corpus
fovemus,
Animum, ah! quantò nobiliorem,
Nec ullis humanitatis illecebris (quod
abſit) comparandum,
Contemnimus, & calcamus!
In animo nobilitas
ineſt,
Servitute corpori relicta
In animo Dominium
Æterna mens poſuit.

In mancipium corpus elegit,
In animo radius quidam divinitatis
clauditur:
In corpore
Tenebræ, & Cæcitas
Omni rationis luce privatâ comoratur,
In animo ergo dum versamur
Nobiles Domini, imò Divini
sumus;
in
Corporeis dum delectamur,
Servi, mancipia, cæci, & tenebrosi
Efficimur.
In animo
Infinitus Thesaurus est;
Pretiosa illa virtutum suppellex:
Proxima Deo Iustitia,
Infracta Fortitudo,
Laudabilis Temperantia,
Moderatrix Prudentia,
& alia innumerabilis

nulloq; pretio æquanda, Cæleſtium
gemmarum
Congeries.
In Corpore verò
Quám horrenda vitiorum venena;
Nulli contactui ſecura:
Aculea malitia,
Infirma Fragilitas,
Imoderata Coucupiſcentia,
Cæca præcepſq; Stultitia.
Et certa immenſa illa, virulentaq;,
In excidium virtutis coniurata,
Caterva.
Elige quæ cupis:
Nec Tibi Lydus Lapis eſto,
ET
Si benè vivere eligis,
Corpus e vita:
ac
In animo totus dege:
Sic illo tam fœdo ſolutus Ergaſtulo

Imò compedibus catenaq; tui,
à virtutis via, te arcente
liber eris.
In animo enim vera Libertas est;
In animo vera felicitas manet;
In animo perfectum bonum consistit;
Si itaq;
Animi perfectus cultor es:
Omnia habes.
In animo Rex es, In animo invictus,
In animo Dives,
In animo virtutum Sodalis,
In animo vitiorum Triumphator,
In animo glorioſus,
In animo Immortalis,
In animo deniq;
Proximus Deo.
Quid ergo tibi deeſt,
quod
In animo virtutibus Exculto
Non reperias?
Animus autem

autem Colitur

In

Exercendo Iustitiã, Servando Pietatẽ,
Calcando Superbiam,
Conservando Modestiam,
In non gaudendo de vanis,
non dolendo de adversis:

In

Tollendo iniurias, Cõdonãdo offensas,
Benefaciendo inimicis:

In

Colendo fidelem amicitiam,
Defendendo veritatem
Sublevando Egenos
Contemnendo Pericula
In videndo Paratus ad mortẽm

In His

Si te Exerces

Tunc Benè vives.

&

Beatus es.

ADVERBIVM III.

ADVERBIVM III.

A Sive AB.

Demonstrat, à DEO omnia esse, Pietatemq; in DEVM omnium virtutum Principium vocat, docetq; quantum Deo debeamus.

Ab Animo.
Totus, quicunq; pendere cupis,
Depende à Deo.
Animus namq; à Deo est.
imò
Deus est animus immortalis,
mens sancta, & æterna.
Scrutatrix mentiū cordiūq;
Sapientia.
A quo nihil inscium,
à quo nihil absconditum.
A quo
Animus, ratio, virtus,
Perfectio, lumen, intellectus,

Sum-

Summumq; bonum,
Tanquam
à fonte æterno,
imprincipiabili & interminabili procedit.
Prima tibi igitur virtus sit,
DEUM
recognoscere, adorare, totoq; animo venerari.
A DEO enim est,
Quidquid est,
Quod
Vivis, habes, lætaris, doles, consolaris,
A DEO est.
imò
Quod benè agis à Deo est per gratiam,
Quod malè à Deo per pœnam.
Considera igitur
ô Mortalis!
Quantum illi debeas,
à quo

Totus

Totus es, totum habes, totum expectas.
Vtiq; in mundo multa
Parentibus, Regni, Dño, Benefactorib⁹,
Amicis, debes.
Cur igitur non magis illi,
qui simul
Et Pater, & Rex, & Dñus & Benefactor
imò & Amicus tuus est?
Ita enim
te dilexit, ita adamauit;
ille Sanctus, & imortalis Pater.
ut Sanctificatrices manus suas
Humili flexu
Ad ignobile lutum extenderit,
Teq;
Creato & illuminato,
Formam
Sui in te,
dein
Tui in se
Transtulerit.

Ab

Ab hoc igitur
Totum recognosce;
ab eo
totus dependе;
Illi
Totum te animo debe;
Illum
Humili & casto corde adora;
Illum
Toto animo atq; totis viribus reverere
Nihil quoq; facere cogita,
Quod
à DEO non incipias.
Principium enim perficit opus.
Principium autem omnium
DEUS est.
Ergo
Initium à Deo, perfectio est operis.
Nunquam melius ages,
Quàm
Si DEVM adiutorem vocaveris.

Artifex Cæli & Terræ

EST

IMÒ

Artifex tui, qui agis.

Ille Te,

Movebit in bonis, docebit in dubiis,

Fortificabit in adversis,

Pro te agit in arduis.

ÀDEO ERGO,

Totum

Pete, Spera, Incipe.

A DEO enim

Est Virtus Tua

A Deo fortitudo, A Deo Perfectio,

A Deo gratia, A Deo Consolatio,

A Deo victoria, A Deo Gloria.

VNDE

quicquid agis

A DEO INCIPE,

ET BENE AGES.

ADVERBIVM IV.

ADVERBIVM IV.

VT.

Docet æquitatem, iustitiamq́ in omnibus seruandam; & quod sine ea diuturnum nil esse possit.

Vt domus non cadat fundamento opus est:
Vt mundus nō pereat Iustitia & Æquitate.

Hac sublatâ,
Labile est domicilium virtutum.
Vt Ergo
Virtus, orbisq́; perennet,
Hanc tibi imprimis firmare oportet.
Illa enim est
Scutum præsidiumq́; vitæ.
Illa
Templum & Sacrarium virtutum.
Illa deniq́;
conservatio & robur,
Omniū rerū, divinarū, Humanarumq́;.
Vt DEVS adoretur.

Iusti-

Iuſtitia iubet.

VT

Lex Iuſq; ſuum orbi ſerviat,

Iuſtitia exigit.

VT

Secura cuiq; vita,

Honor, virtuſq; maneat illæſa,

Iuſtitia defendit.

VT

Innocentia & veritas clara videatur,

Iuſtitia illuſtrat.

VT

Sancta virtus

Vitijs potior eligatur,

Iuſtitia ſvadet.

Vt deniq;

Felix beataq; vita, à ſceleribus aliena,

exerceatur

Iuſtitia commendat, efficitq;.

Et ſic

ad omne

Bonum, Beatum, Perfectum.

Sola

Sola Iustitia
Via, lumen, motivũ, dux, comesq; est.
rectèq; vocatur
Lampas Divinæ Claritatis,
Per illam enim
Mens æterna,
Scrutatur tenebras humilitatis nostræ,
regitq;, & castigat.
Ideo
Quò quis eam perfectius exercet.
Eò propior Deo est.
Dicitur quoq;
Sol omnium Virtutum:
Eam enim
Sol Iustitiæ, & Veritatis,
velut Solem diei,
Ita virtutibus præposuit:
Vtq; ille stellis, sic hæc virtutibus,
Prælucet.
unde,
Sicut Deus est Sol inter justos,

Sicut Sol est Sol inter Stellas,
Sic Iustitia est Sol inter Virtutes,
Sic & Tu,
Inter homines
Si Ivstvs es, Sol es,
Cæteri Tenebræ sunt, umbra sunt,
Perfecta autem Ivstitia
In hoc vel maximè consistit:
Vt nihil statuas, eligas, jubeas,
nullamq; legem feras,
Quæ sit Deo & virtutibus contraria,
Vt primus sis ad exercenda ea,
quæ in alios statuis.
Iniquum enim est statuentem propriâ lege convinci.
VT
Virtutem veram
Diligas præmies, compenses,
Vitia, Scelera,
omnesq; Excessus
abomineris,
defendas, castiges.
Vtrumq;

Vtrumq;
non ex affectu, vel passione aliqua,
non ex commodo, vel spe gratiæ,
Sed
Ex puro amore Virtutis, & odio Sceleris
VT
nihil timere judices,
Nulli parcas ex affectu,
nullum damnes ex odio,
Totum exprobato,
Nihil ex opinato.
VT
Veritatem exhibeas;
Omnemq; falsitatem, & mendacium
abomineris;
ne
Aut innocentia alterius cadat
in condemnationem,
Aut peccatum exaltetur in Gloriam,
Hæc omnia,
VT

Perfecte Iustus sis
Observare tibi expedit.
JUSTITIA verò
est Fundamentum virtutum.
imò
VIRTVS MAGISTRA.
Per quam
Ad cæteras exercendas
Facillimam viam invenies.
Per Iustitiam
Eris bonus:
Nam neminem lædes, nec opprimes
Eris Pius:
Nam reddes DEO, quod DEI est.
Eris Fortis:
Nam nihil te expugnabit à veritate.
Eris Patiens:
Nam ex affectu non judicabis.
Eris Temperans:
Nam nihil appetes, quod non sit tib
conveniens.

Eris

Eris
Modestus, & Humilis:
Nam judicabis de te quid sis.
Paucis loquar.
Ut
Compendium Virtutum voceris.
IVSTVS ESTO.

ADVERBIVM V.

ADVERBIVM V.
NON.

Fortitudinem animi commendat & ostendit, quàm vtilis sit & gloriosa.

Non vis cadere,
munias te Animo.
Non vis perire,
Arma te mente.
Et ad omnia, quæ cum animo tuo luctantur,
Inexpugnabilem te redde.

Nullum glorioſius eſt munimentum
Quàm
mens infracta & inconcuſſa.

Nõ ferro domabilis; Nõ auro vincibilis;
Nõ ore flexibilis; Nõ metu frangibilis.
Ad omnia pariter
animus firmandus eſt,
Vt à virtutis veritatilq; cuſtodia
non moveatur.

Theſaurus incomparabilis tibi eſt

Oh!
Quanta erunt adversus te monstra,
quæ te petent,
ut te
Ab illa repellant?
Quàm multa terrebunt, ut absterreant
Quàm multa movebunt, ut amoveant
Tu autem
Fortis esto
Virtutemq́; & Veritatem
Vnicum vitæ tuæ solatium,
Vnicum miseriæ humanæ decus,
Vnicum Divinitatis pignus,
Ita animo defende:
VT
Non bonis, Non adversis,
Non auro, non ferro,
Non voluptatibus, Non tormentis,
Non pretio, Non metu,
ab illa movearis.
adeò

Vt etiamsi
Fulmina in te petant,
Maria adversus te insurgant,
terra contra te pugnet,
Flammæ diram tibi mortem minentur.
Tu tamen,
Fortis, & firmus,
Constans, & immutabilis,
Tanquam Petra immobilis
In
Colenda tuendaq;
Virtute & Veritate
persistas.
Petent te homines?
non abeas.
Quærent te munera?
non cures.
Oppriment te invidiæ?
non metuas.
Affligent te mala?
non cedas.

Perſequentur te homines?
non moveâre.
Cruciabunt te tormenta?
non vacilla.
Virtus namq; & Veritas
in manu Dei ſunt.
Nec quiſquam perire poteſt, quia ea verè
fideliterq; cuſtodit.
Quia manus Dei eſt cum eo.
Collabi autem non poteſt,
Quia à Deo
regitur.

Vide ergo

Quàm ſecurum te reddere poteſt
animi tui fortitudo.
Quàm fortem & infractum
Solidæ mentis robur.
Quèm audacem omniumq; malorum
Contemptorem,
Animus ipſe tuus;
Si verè animus eſt ſimplex & purus
omnibuſq; paſſionibus Corporeis
Solu-

Solutus & Liber.

Hic

Si talis est,

Tuq; in illo versaris,

Fortis esto,

Nihil metue:

Nam

Animi incola es.

Cui non quidpiam nocere

potest.

non illum mors extingvit,

non vulnus afficit,

non invidia verberat,

non flamma adurit,

non Passio torquet,

non persecutio alterat,

Immortalis enim est, nulloq; corporeo malo

corruptibilis:

Quem tibi nemo auferre potest,

Quia æternus est.

In hoc ergo
confide,
Fortemq; & infractum te præbe,
vt nihil te abstrahat
à Virtute.
inqua
Omnis vis fortitudoq; inest.
Non ne æstimabilis est Clypeus,
quem missile tellum non penetrat?
Non ne laudabile est propugnaculum,
quod tormentilis globus non sternit!
Non ne deniq; glorioſa est Civitas,
Quam hostilis manus non expugnat!
Oh!
Quantò glorioſior est
animus,
Virtutis veritatisq; præsidio
circumseptus!
Fortis & invincibilis,
Quem
Non illecebræ expugnant,
Non

non metus prosternunt,
non adversa penetrant
non pretia possident.

Fortalitium Virtutum
est,
Arx Gloriæ, & Perfectionis,
Tabernaculũ divinæ virtutis,
Totiusq; gratiæ & Summi Boni
Fulcrum & Firmamentum
FORTITUDO.

ADVERBIVM VI.

ADVERBIVM VI.

SED.

Æquanimitas quid sit qualisq; esse debet docet, & qualiter passiones animi tollerandæ.

Sed quid dices,
Si te
Continuus adversorum ordo
Furens fortuna, inimica Paupertas,
Grauis infirmitas, humanum odium
Inevitabilis calamitas
Certaq; mortis vexabit formido?
Fortasse
Planges, mæstus eris, lacrymas absterges,
Suspirabis gemendo, solatium petes,
Deplorabis effuso luctu
miseræ sortis immanem conditionem.
Nequaquam, absit.
vt ea doleas quæ curare non debes.
Cave,

Ne

Ne ob ea merearis, quæ contemni merentur.

Vide

Vt pro iis non desperes,
In quibus spes tam fragilis est, tam caduca,
Sed
Quomodo non dolebis,
Si omnia temporanea bona,
Omniaq; vitæ tuæ solatia,
Te derelinquent?
Petent vitam inimici,
Falsi testes insurgent,
Iniqui Iudices damnabunt,
Rapietur tibi honor,
Facultates, opes, Pecuniam,
hostis, casus, fur,
auferet,
Domum ignis consumet,
Parentes, coniux, Liberi, Amici,
morientur tibi, imò inimici evadent
Prodent, deserent, oppriment.

male

male de te loquentur homines,
odia te petent.
Omne deniq; malorum genus,
Vt solùm affligare
tibi minabitur;
Quid ages? Quid facies?
Ergo
Tot malis pressus vexatusq;
Adhuc animum cruciabis?
Animum dicam,
Liberum, & Innocentem,
Qui tibi horum reus non est?
Sumes vindictam de eo,
cùm ab alijs læsus sis?
Opprimes consolatorem tuum?
Custodem tuum feries?
medicinam tuam in venenum
transformabis?
Nequaquam
Lætare ô mortalis in exercitio tui,
imò

æmu-

æmulare cum malis,
Non mutа animum,
Idem eſto,
Iniquum enim eſt
ut ſævienti fortunæ
Inimicæ tuæ, Belluæ tuæ,
Devoratrici honoris, Bonorumq; tuorũ
Cùm omnia tibi abſumpſerit,
adhuc illi animum abiicias.
Nil ergo timeas,
Nil doleas.
Cùm æquanimem te eſſe deceat,
ac in omni Fortuna
Pari animo moderari.
Ea enim omnia
Quæ tam ſollicitè amas,
& ob quæ perdita tantùm affligeris,
nihili ſunt
multò nobiliora maioraq́, tibi reſtant
quæ eripi non poſſunt.
Petitur vita tua?
Sed

Animus adeſt immortalis.
Qui nec mori poteſt, nec perire
Obſcurant te contumeliis falſi teſtes?
Sed
Veritas eſt clarior Sole:
quam Superũ lumẽ cognoſcit & videt.
Damnant te Judices iniqui?
Sed
habes ÆTERNVM,
qui te aliter iudicat.
Rapitur tibi honor?
Sed
non perit
Quid intereſt?
An in manu tua ſit, vel alterius
Semper tuus eſt, ubicunq; eſt.
Pereunt tibi opes,
deſunt Facultates?
Sed
adſunt maiores divitiæ,
Virtus, ars, ingenium.
Prudentia, boniq; mores.

Qui

Qui certiores sunt acquirendarũ illarũ modi.

Moriuntur tibi
Parentes, Coniunx, Liberi, Amici?
Sed quid?
Si eò abeunt quò & tu abibis,
Moritur quidem Parens?
Sed
manet tecum supremus omnium Pater
Æternus & immortalis,
Moritur Vxor?
Sed
Vivit virtus *melior vitæ socia*
quam omnes aliæ mortales,
Moriuntur Liberi?
Sed restant
Bona piaq; Opera
nobiliores animi tui Partus:
Quia æterni sunt, & tecum mansuri,
Malè de te loquuntur homines?
Sed
Tu tacendo peiùs de illis.

Si

Si rectè agendo mendaces illos
ostendis.

Habes ergo omnia,
Quæ tibi æquam in adversis mentem
suadare possunt.
Æquanimis autem es
Cùm omnia, quæ amas, propter virtutẽ
contemnis.
Nullaq; te cruciant
nisi
Quæ virtuti sunt inimica.
Ea verò
Quæ vana sunt ac per se peritura
Sponte meliùs libenſq;
Proijce.
NAM
Omnia tibi omnes auferre possunt
Sed
Virtutem nemo.

ADVERBIVM VII.

ADVERBIVM VII.

CVM.

Temperantiam suadet, qualiterq; in desiderijs & passionibus regere se homo debeat, docet.

Cùm aliis imperare cupias,
cave!
Ne primus sis, qui tibi obedias.
Cùm aliis subesse nolis,
stude!
Vt tibi totus subsis.
Cùm alios domare præsumis,
cura!
Vt priùs tibi Frœna imponas.
Cùm pugnare desideras,
constringe te priùs!
vt tecum pugnes.
Cùm deniq; victor esse ambias,
Enitere!
Vt prius, DE TE, triumphes.

Nullum

Nullum fortius est, quàm quod secum fi
Prælium.
Nulla glorioſior,
Quàm de ſe ipſo Victoria.

Vide,
Cum quanto ſtudio inimicos quæris,
Vt de iis vlciſcaris.
Cum quanto labore acies componis,
firmas; ordinas,
Vt inimicum confundas.
Cum quanto ſumptu arma conquiris,
ut infenſo hoſti
Robuſtum pectus opponas.
Sed ad quid hæc?
aut
Cui bono, tot armamentaria Vanitatis,
tot gladij inanes!
aut
Tot vanis ictibus gravidi Clypei
Si
Inimicum dum extra debellas,
Intus latet gravior,

&

& non vides!
Fortis Cyclops es, intus Pygmæus.
In campo præliaris, & domi
hostem habes:
Quem oppugnare non audes.
Opprimunt te graves,
Imò infensissimi inimici;
Præceps ira, mordax odium
Pungens amor, venenata Invidia;
quibus tu
Distractus, ac Dilaceratus,
& quasi in Te divisus,
Non priùs tecum bellum incipis,
Quàm cedis:
Ipse tu á te ipso victus,
Spolium tui,
imò
Captiv⁹, & infame mancipiũ,
in triumpho duceris.
Oh!

Turpe & indecorum bellum,
non pugnare & vinci!
Quomodò alios, qui tui non sunt,
Tuis legibus subdere præsumis;
Si tu ipse,
Qui tui iuris esse deberes,
tui non es?
Cogita ergo.
Quod Bellum eligendum tibi sit
& quæ victoria quærenda?
Tecū tibi res agitur, non cū quopiam;
Nullus adversior hostis restat,
Quàm tu tibi.
Tecum imprimis præliandum tibi est,
Victoriam cura.
Affectus tuos,
Qui te cruciant, qui te ligant,
In te vince.
Animum tuum arma,
Vt illum

Nullæ

Nullæ internæ penetrent passiones:
Virtutes in acie constitute,
Vt contra illas pugnent:
Et sic glorioſior quàm mille hoſtium
Victor eris.
Cum ira te vexat,
Voca prudeutiam, & vinces illâ
furorem.
Cùm odium te perſequitur,
Vtere charitatem;
Ne flectes illâ crudelem animum.
Cùm deniq; Invidia te adurit,
Adhibe Generoſitatem;
& crede alios ijs gaudere bonis,
Quæ tu priùs contempſiſti.
Sicq; iam
Domitâ irâ, Victo odio,
Frænato amore, Conculcatâ invidiâ
Tecum
Pacem ſtabilito.
Proijce laurum, ſume olivam:

illaq; vera tranquilitate
lætare,
Quæ cum vitijs & affectibus
Nullo lætatur consortio.
Tunc primùm
Victoris eris;
Tunc
Dominus tui;
Tunc
Pacificus animi, mentisq;
Possessor:
Cùm
Positis de te Trophæis,
Invictus tibi & integer
videberis.
Tum demum
Restitutor tui ipse
vocaberis:
imò
REX,
Trium-

Triumphator Glorioſus,
Veræq́, Pacis.
& Fœlicitatis
Civis & Incola.

ADVERBIVM VIII.

ADVERBIVM VIII.

INTER.

Prudentia quid sit, & in quo consistat, docet.

Inter Humana
versanti tibi,
Mortali, Peregrino,
Cœca & anceps proponitur via,
Misero Viatori, terreno
Hospiti,
Dubio & inexperto, infœlici,
& cœco.
Tam obscurum & fallax,
quis monstrabit iter?
Inter plana & ardua eundem tibi erit,
Quis sponsor?
Quòd
Inter tot infinitas dispersasq; semitas
Perges securus,
aut ignarus non errabis,

Inter

Inter tenebras,
Obſcurumq; vitæ chaos,
Pergendum tibi erit.
Inter ſpinas, & aculeos,
Inter Saxa, & ignes,
Inter abrupta, & aſpera,
Inter cœca, & præcipitia,
Inter infinitas animi tui inſidias,
Periculoſe tranſeundum.
Opponitur tibi aſpera,
Quæ te à gloriæ virtutiſq; via acerbunt,
Adumbrabunt nemora invidiæ,
Vmbroſiq; perverſi conſilij frutices,
Qui tibi virtutis ſemitas intercludent.
InvitabuntBlanda Voluptatibus prata,
Quæ ad mare vitiorũ facilem & amœnam viam oſtendent.
Alicient Cryſtalinæ vanitatis glacies,
Quæ plani, ſed lubrici decurſus,
ſpeciem præſeferent;
Avocabunt excelſi ambitionis montes,
Fulmini & Caſui Sacri,

Qui

Qui
Exponent, Corruent, & conquaſſabunt
In quolibet verò
Tam dubij & periculoſi itineris
paſſu,
Multa occurrent, quæ placebunt,
Plura, quæ abſterrebunt,
infinita,
quæ Præcipitabunt.
Sed Oh! quàm Pauca & vix ulla,
quæ verum certumq; ad glorioſam virtutem iter docebunt, & monſtrabunt!
Inter hæc igitur
Tam cæca, & dubia, tam fallacia, & lubrica, tam incerta, & abſcondita,
ne ignarus erres,
aut
Inexpertus pereas,
Pro lumine tibi ſit
PRUDENTIA:
illa verò

beata

beata, puraq́;
ab omni fallacitatis & deceptionis fuco
ſoluta, & purgata.
Illa ſola,
Virtutum miniſtra.
Lydus lapis, boni & mali,
Princeps & Magiſtra vitæ
Humanæ.
Sine qua,
tanquam ſine lumine,
nec poſſumus quidpiam cognoſcere,
nec quidpiam eligere,
nec quidpiam diſcernere,
nec quidpiam reſolvere,
nec quidpiam cavere.
Hæc tibi inter omnia
Dux, comes, cuſtos præſidiumq́; erit;
imò
Angelca & tutelaris virtus;
quæ tibi in tam fallaci ac dubio
viæ vitæq́; curſu,

veram

veram, & infallibilem
Virtutis gloriæq;
Semitam, & normam, oſtendet.
Illa verò
Certa & pura Prudentia eſt,
Quæ verſatur, vt dictum eſt.
Inter
Cognoſcendum, eligendum,
diſcernendum, reſolvendum,
& cavendum.
Imprimis ergo
Cognoſcenda eſt,
Propria conditio, Latens defectus,
occaſio exercendæ virtutis, cuiuſq;
rei tempus.
Exemplum præteriti
Poſſibilitas præſentis, neceſſitas futuri,
Aliena Veritas, & ſua fragilitas.
Eligenda eſt,
Virtus ante omnia,
vtile poſt omnia,

Gratia

Gratia sine interesse,
amicitia sine fuco,
Honor sine vanitate,
fortuna sine periculo.

Discernendum est,

Inter Virtutem & vitium,
Veritatem & mendacium,
Vanitatem & gloriam,
Amicitiam & adulationem,
Iniuriam & negligentiam,
Malitiam & impotentiam,
Beneficium & necessitatem,

Resolvendum est,

Id quod est rectum, quod est iustum,
Quod est laudabile,
Quod est à bonis visitatum,
Quod est diu recollectum,
Quod rectior svadet,
Quod opinio non decepit,
Quod pertinacia per vim non expellit,
Quod tempus permittit, quod potest
fieri, & quod aliter fieri non potest.

caven

Cavendum deniq; est;
Ab occasione ad vitium, à judicio
temerario,
Ab affectibus intemperatis,
Ab homine mēdaci, ab omni simulato,
A proprii oris Laude,
A commercio perversorum,
Ab ambitione non secura,
ab otio inani, à petitione importuna,
à mediis violentis, à suspicione temeraria, & à nimia fortuna,
In his ergo.
Potissimùm consistit, vera & nō fucata
PRUDENTIA.
Quæ docet, uno verbo,
Eligere iter bonum & malū,
Cognoscere inter se & alios,
Discernere inter vera
& fucata,
Resolvere inter tuta
& periculosa, Cave-

Cavere inter insidias
& fortunas.
Quæ omnia
Propter cognoscendam, eligendam,
discernendam, resolvendam,
Virtutem,
Cavendumq; vitium,
forti animo exerceatur
eo modo;
ut quidquid à nobis
agitur,
Prudentia vocetur.
Hæc enim sola,
Lux est animi,
Clavis Virtutum,
Pons securus super vitia,
Magistra & moderatrix vitæ
humanæ.
Vt
Sicut inter vitia

Cœca

Cœca temeritas est quædam
Tenebrosa Abyssus,
Ita
Inter Virtutes
Præclarum & incomparabile lumen,
est
PRUDENTIA.

ADVERBIVM IX.

ADVERBIVM IX.

§. I.

Commendat clementiam, iram & vindictam commendat.

Si scires,
Quàm inhumanum sit irasci,
nec sentires, nec faceres
Iniurias
Si videres,
Quàm immane sit vlcisci,
nec redderes nec reciperes
Vindictas.
Si cognoscceres,
quàm indignum sit damnare,
nec iuberes, nec timeres
mori.
At verò,
Si crederes,
Quàm pium Humanumq; sit,
non commoveri iniuriis,

&

& haberes, & donares
quietem.
Si perſpiceres,
Quàm magnanimum ſit parcere,
& faceres, & acciperes
gratias.
Si conſideres
Quàm glorioſum ſit ſalvare,
& aliis dares, & tibi augeres
vitam.
Nihil magis infœlix ſervileq́
Quàm orta ex paßione ſeveritas.
Nihil aque felicius Regiumq́,
quàm fundata in ratione Clementia.
Regina hæc,
illa ſerva eſt.
Lumen hæc,
illa cœcitas.
Gratiarum hæc,
hæc furiarum
Filia. Hæc

Hæc divinæ bonitatis,
illa infernalis malitiæ
Speculum, & Imago.
Si ira adeſt,
Quies cedit, furor ſequitur.
ſi clementia accedit,
Pax floreſcit, concordia colligitur.
Si vindicta ſtruitur,
Offenſa creſcit, odium acceditur.
Si venia ſuperat,
Amor candeſcit, ira extinguitur.
Si ſupplicium paratur
Inimicus gaudet, proximus moritur.
Si clementia abſolvit,
Hoſtis perit, amicus naſcitur,
Vide Ergò,
quàm fœde & ignominioſæ ſunt tres,
Ira, Vindicta, Supplicium.
& è contra
quàm pulchræ & glorioſæ Virtutes,

Beni-

Benignitas, Venia,
Clementia.
Sed tu,
qui longè ab illis distas,
amaraq; irâ, exacerbatum pectus
tali virtutum dulcore non demulce
nihil differs
à feris brutisq;:
nisi quod illis peiùs,
quia deliberatiùs, noces.
imò
Sæpè tibi magis, quàm alij
candet immane Cor,
Scintillant flammei Oculi,
nunc pallent nunc rubent gravid
veneno Genæ,
Pungit os, Ferit manus;
misera belluinæ iræ instru-
menta,
ad arbitrium impetus fatigantur.
totumq;

totumq; infelix corpus
voluntariâ flammâ consumitur.
Hæcine est victoria,
Quam de adversario tuo obtinere
præsumis?
Hæc ne consolatio,
Quam in recompensam iniuriæ tibi
factæ proponis?
O miserum & infelix
Solatium!
Nondum felicem te arbitraris,
si priùs de offensore non vlciscaris?
Non putas potentem te esse
Si inferiori non sis gravis?
non credis te posse fieri victorem,
si priùs de alio non sumas pœnas?
si non sangvinem spargas?
si cruore non fœderis?
Si strictum gladium crudeli manu
non evagines?

O

Quàm graviter falleris!
quàm iniustè gloriaris!
quàm indignè triumphas!
Si in ijs laudem gloriamq; tuam statuis
quæ immanes belluæ venenatiq;
Scorpiones, imò viles
muscæ & minuti
pullices.

Exequuntur!

In eo verò, quod summo
conveniens est Deo,
Ignominiam tuam arbitraris!

An nescis
Deum per beneficia cognosci?
Vnde & tu
Si Deum imitari
dignum ducis,
Inimicis condona;
imò
Beneficijs vince.

Nun-

Nunquam gratior DEO es,
Quàm
SI PARCIS.

ADVERBIVM X.

ADVERBIVM X.

DE

Modestiam extollit, Superbiam deprimit, & vituperat.

De honore hîc agitur:
Qui tibi, vt opinor, tam pretiosus est.
De quo
Suffulto gaudes, perdito doles,
acquisito gloriaris.
De quo
tanta à te spargis, ab amicis prætendis,
abinimicis exigis.
De quo deniq;
tam multa speras, plura narras,
plurima fabularis.
De hoc dico, hîc igitur,
tam caro, tam sollicito, tam pretioso.
Zelosa est materia:
De qua
tantùm tibi interest.

Vis ne scire quid sit?
dicam.
Ecce honor tibi moritur, & taces.
Sed quid dico?
imò
Propterea expirat, quia nimium
loqueris.
tuo à te veneno decedit.
tu ipse arbiter illius es.
tu dominus, tu quoq; homicida.

Arbiter,
quando in illo moderaris.

Dominus,
quando ille tui, non tu illius servus es.

Homicida,
quando superbia tua occiditur.

Cognosce ergo.
quâ morte honor tuus moriatur.
quâq; vitâ perennare debeat.
disce.

Superbia

mors est honoris.

Conservatio & remedium,

est

Modestia,

Illa extollit, vt præcipitet;
Hæc humiliat, vt exaltet.
Illa loquitur, vt confundatur;
Hæc silet, vt commendetur.
Illa ostentat, vt contemnatur;
Hæc latet, vt perquiratur.

Superbia

Est vitium tumens, Filia stultitiæ,
Mater Infamiæ.

Modestia

Est Virtus decora, Filia Prudentiæ, Mater Honoris.

Superbia

est vmbra nullitati, Cyphra vanitatis,
mons præcipitij, Abyssus perditionis.

Modestia

est Lumen perfectionis,
Numerus gloriæ,
Vallis securitatis,
Porta salvationis,
Elige ergo.
Vbi tutiùs Honor tuus degat;
& conclude,
Quod domicilium illi constitues,
Falleris, crede mihi,
Si
Superbiam nominis tui præsidium
arbitraris.
Hostis est, qui te famâ spoliat.
Fvr est, qui tibi nomen aufert,
Tumulus qui tuam laudem sepelit.
Laus vero dupliciter oritur
vel
de re, vel de ore.
Si de re?
En plus acta loquuntur,
Si de ore?

En tot oriũ documenta, quot hominũ,
Satis est,
tu age, non loquere.
Vbi Virtus, ibi Gloria;
Quicquid de te, provenit à te,
non habet fidem.
Nemo mendacior de quopiam est,
quàm Superbus de se.
Vtiq;
Nihil donare tibi ipsi potes.
Oportet ut ab aliis habeas, quod donum
voces.
Pulcherrimum autem munus
ac pretiosissimum tibi est, Honor,
Ergo illum
Non à te, sed ab alijs
Expecta.
Tace ergo, ac disce:
Alios, non te honora.
&
Cum minimum de te crediderũ
MAXIMVS ERIS.

ADVERBIVM XI.

ADVERBIVM XI.

PROPTER

Liberalitatem laudat, beneficium distinguit, ingratitudinem damnat.

Propter Egenos,
non
Propter ingratos,
Liberalitatis nomen habet:
Nobilissima Virtus.
Generosi animi, consors pulcherrima,
Hortus Publici solatij,
Speculumq; cœlesti munificentiâ fulgens, & radios gratiarum
In inferiora repercutiens.
libera VIRTUS,
liberisq; animis Digna;
& ex eo liberalitas dicta,
Quia

Quia
Non coacta, nec servilis,
nec interessata, nec attrita.
Sed
ex se dependens, & libera,
Liberè alit, quos vult,
fovet, nutrit, & fœlicitat.
Humanamq; fortunam
Plenâ virtutis beneficentiâ secundat,
Nil eâ dignius animus noster habet;
quo in subiecta sibi vtatur.
Vere aurea est Virtus,
Fœlicitatis communis
gemma incomparabilis,
Thesauruſq; beneficus
Virtuti sacer,
Orbi fœlix, Cœlo gratus.
Recipienti memorabilis,
Dispensanti glorioſus.
Quisquis ergo es

quem

quem suprema Voluntas
Propter opulentioris fortunæ abundantiam
inexercitium Liberalitatis elegit.

Scito
Thesaurarium te esse cœli,
& in ijs,
Quibus gaudes divitiis,
Alios tecum partem habere.
Alios autem dico,
non omnes:
Quia tantùm liberalitate dignos,
Cælestiumq́; gratiarum communicationem nullo abusu excipientes.

Opes divitiæq́;, quas habes,
Virtuti
Sacræ esse debent.
Vnde
non nisi ex virtute,
aut propter virtutem,
distribuendæ.

Nec

Nec gemmæ ante porcos, nec beneficia ante indignos proijcienda.

iis tantùm, quos inimica virtuti egestas,
gravi necessitate oppressos premit,
& afficit.

Effusè subveniendum est
miseris, egenis.

Inter virtutem & fortunam calamitosè
luctantibus,
gratis, generosis, modestis:

Quos
aut fortuna spoliavit,
aut invidia conculcavit,
aut saltim debilis nascendi sors,
ab innata pauperie non vindicavit.

Non vero iis;

quos
insatiabilis Avaritia
vitioso opum anhelitu infectos,
turpiter seruiliterq; ligat, & incatenat.

indignè non sunt eiicienda opes:
superbis irreplebilibus.

Inter

inter miseriam & malignitatem
degentibus,
ingratis, seruilibus, inhumanis.
Quos,
aut impotentia à vitio retinuit,
aut scelas altiùs enexit,
aut sufficiens nascendi facultas
vitiis non virtuti
commendauit.
HIS OMNIBVS
Liberalitas non valet.
Pestes sunt, & venena,
Sterquilinia, & immundæ fæces;
Quibus ad Thesaurum Libertatis,
Soli virtuti Sacratum,
nullus pateat accessus.
Vides,
ut
SOL
aureum Cœli Sydus,
thesaurus lucis,
bene-

beneficus orbis Planeta
& communis viventium Benefactor,

Cuncta

Liberali fœcundoq; luminis tui radio,
fovet, & illuminat,

Et tamen

Non penetrat ingratas terræ latebras,
Nec illuminat voraces ventorum indignasq;, cœlo cavernas,
Non clarescant beneficiis
qui illa ingratitudine adumbrant.

Disce igitur,

Quem assignes liberalitati gradum,

Tam pretiosa Virtus,

Non nisi propter dignos locum habet

Quam

Vt & tu digne exercere
memineris,
Cornucopias divitiarum tuarum
In publicum effusas,

Pro

Pro symbolo tibi depinge.
adde lemma
NECESSITATI
&
VIRTUTI.

ADVERBIVM XII.

ADVERBIVM XII.

SEMPER.

Quid sit constantia ostendit, & quomodò à pertinacia differat.

Semper placeat bonum, quod semel placuit
Semper displiceat malum, quod semel displicuit.
Semper laudet os, quod laudandum semel laudavit.
Semper damnet lingua, quod damnandum semel condemnavit.
Semper perficiat animus, quod operandum semel proposuit.
Semper respuat mens, quod fugiendum semel deseruit.

Virile est

Idem semper velle, idemq; nolle:
& quod Virtuti socium est, pro levitate non mutare

Fulcrum Roburq; Virtus est

CON-

CONSTANTIA.

Excelsa moles est Virtus,
Corruet non suffulta.
Persistere oportet ut virtus sit perfecta.
Nunquam glorioſior crescit, quàm dum perficitur.
Nunquam citiùs perit, qnàm cùm deseritur.
Inter
Hominem & actionem,
Virtus vertitur.
Homo perficit opus, hominem virtus, Virtutem Constantia.
Sed
quot quantiq; sunt illi,
Quos aura movet, ventus agitat,
Fatuusq; leviſſimæ fortunæ ignis
Huc & illuc
propellit!
O!
Quanti viles & infœlices.

Cha-

Chamaleontes aureæ,
Arundines infirmæ.
Rotæ ventoſæ, mobiliaq; perpetua
Vanitatis!
Quos
Semper
inconſtantes
aut Favor popularis immutat,
aut aſſentrix opinio hebetat,
aut volubilis Fortuna circumvolvit,
aut variabilis pro affectu voluntas,
perpetuò movet,
agitatq;
Ipſi ſunt Ludibria ſibi;
Fumi, Plumæ, vmbræ volatiles, aleæ
proiectiles, pro arbitrio leviſſimæ vo-
luntatis fortunæ, non integri,
ſed ſemihomines,
Miſeri, viles, indigniq; nomine
virorum.
Tam turpia
dedecoraq; VIRO vocabula,

ne
Inconstans mereâre,
Constantiam
in nominis gloriæq; tuæ basim
Tibi propone.
Illam verò simplicem,
Nec ullo pertinaciæ errore adumbrat
Constantiam.
Virtutis Fulcrum,
non vitii,
Semper
Firmam, stabilem, perpetuam, immi
tabilem, viriliſq; & digni virtute
animi
robur, & gloriam.
Cuius
ut perfectus glorioſuſq; cultor evad
Disce
idem SEMPER esse.
Nihil enim turpius est viro, quàm i
horas mutari.

Con·

Constantiam vero.

Semper his, maxime in his:

Debeto.

DEO in Fide & amore,
PROXIMO in prosperis & adversis,
VERBO in dictis & promissis,
TIBI in operibus & volûtate,

In his ergo.

Constantiam
tuam
Proba. Serva. Exerce.
Vno verbo,
Vt Perfectus vir voceris;
Nihil unquam malum pertinaciter defende;
Omne semper bonum Constanter tueâre.

ADVERBIVM XIII.

ADVERBIVM XIII.

ADHVC.

Patientiam malorum remedium esse, virtutumq; non postremam ostendit.

Adhuc
Tibi restat
PATIENTIA.
Egregia virtutum tuarum
Epilogus,
Soror animi invincibilis,
Filia Fortitudinis,
&
Constantioris gloriæ, Fortunæq; tuæ,
Mater certissima
HANC
In complementum Perfectionis tuæ
tibi adsciſce.
Disce Pati
Et temnere adversa virtus est,
& tolerare.

Hæc sola est;
Quam Æternum Numen
Pro Sigillo gloriæ & perfectionis Cœ-
læstis sibi proposuit:
Quasi
Demptum quidpiam virtuti suæ ratus,
nisi Patefieret.
Divina Virtus est:
Quia
nimiùm hominibus ardua,
eòq; cœlestis gratiæ plenior;
Quò humanæ imbecillitati ad exe-
quendum
difficilior.
idcirco
Nihil utilius homini est
quàm Patientia
Quia
Nihil sæpiùs
Quàm afflictio & angustia.
Nonnè vides,
Quàm

Quàm dura malorum catena
Crudeliſſime te ſtringit?
Graues tibi ſunt compedes
Fortunæ?

Adhuc

Graviores erunt,
Si Patientia non alleviat.
Immanes ſentis Humani odij flammas?

Adhuc

Immaniores ſenties
Si illas Patientiâ non extingues.
Crudeles tibi videntur perſecutiones
Infenſorum?

Adhuc

Crudeliores apparebunt,
Si illas Patientiâ non repelles.

OMNIA HÆC
Fortitudinem tuam probant.
Afficiunt, ut explorent.
Explorant an impriment?
Tangunt, an movebunt?
Pulsant, an penetrabunt?
Percutiunt, an prosternent?

Tu verò
murus esto.

Nec probanti molleſcas,
Nec tangenti moveâre,
Nec pulsanti cedas,
Nec percutienti succumbas.
Quæ vim non impriment in te;
resilent à te.

Cedent Adversa.
&,
Faventiori Fortunæ domicilium
relinquent.

Tranquillior redibit
Post Patientiam Fortuna.

Ac

Ac
Quod iniuria evertere non potuit,
Fœlicitas perficiet.
Patere ergo
Nec adversis responde.
Indignum enim est ut cum Fortuna
vociferes;
Qui cum virtute loqui elegisti,
Illi, Silentium,
Huic, Exercitium,
Debeto.

Ut
Illam contemnas.
Patientiam eligē,
Ut
Illam non sentias,
Huic consentias.

Ut
Illam superes,
Huic obtemperes.

Sicq; inter Virtutes
Patientiâ Coronatus
Victor & Triumphator Malorum,

VIRTUTES,

Fœlix perficies.

THESAVRUMq;

Perfectionis & Gloriæ

Hâc vltimâ Virtute

CLAUDES.

Quæ est
Scala Gloriæ,
Clypeus Adversitatis,
Clades Inimicorum,
Victoria malorum,
Et
Quod Pulcherrimum
Adhuc restat

Sigil-

Sigillum Virtutum & Perfe-
ctionis Humanæ,
EST
PATIENTIA.

ADVERBIVM XIV.

ADVERBIVM XIV.

EX

Fortunam cum virtute comparat, eiusq; fallaciam ostendit, docetq; quàm parùm illi fidere debeamus.

EX
Templo Virtutum
Ad Fortunæ Palatium
Accedamus.
Ex arduo & spinoso domicilio,
ad facilem delicioſumq; Theatrum.
Gratum oculis, amænum cordi,
Patens acceſſui.
Amplum, & Maieſtuoſum,
Auro gemmiſq; fulgidum
Sublimi Throno decorum,
Pretioſis opibus circumdatum,
Coronis, Sceptris purpuriſq; ſtratum,
Ad cuius allicit aditum,
Specioſum Lemma:

SEM-

SEMPER
&
OMNIBVS
Ad cuius inuitat acceſſum,
aurea SPES
Floridâ ſuffulta Anchorâ.
Ad cuius ſtimulat ingreſſum,
Aurea opum & ambitioſa honorum
cupido.
Quid agendum?
Aditus patet, Regia vocat,
Opes invitant, Spes arridet,
Thronus placet, cupido trahit.
Intrandum ne? an expectandum?
Tam facilem ad amplam viam
Quis impediet?
Tam apertum liberumq; oſtium
Quis occludet?
Tam proficuum & honorabilem
ingreſſum
Quis diſſuadebit?

Pru-

Prudentia:
Speculum Virtutis
Quod manu gerit, tibi opponet.
In quo
Puris nec infascinatis oculis:
Longè diversa ab his, quæ vidisti,
discernes.
Conspicies
Opacam & Horridam molem,
Magis angusto carceri
Quàm augusto Palatio
comparandam.
In qua
Obcæcata insanæ Plebis caterva,
Plena ambitiosæ Cupidinis impetu
rabiosa,
Vorat sordes pro opibus.
Scandit glacies pro Throno,
Rapit spinas pro Sceptris,
Legit compedes pro Coronis.
& dum

His

His tam falsis & deceptorijs solatijs
gaudens
Immanem Benefactricem suam,
Sagam, & incantatricem,
Nullius Dominam, omnium
Tyrannam,
Servam, non Reginam,
Belluam, non Fœminam,
Furiam, non Gratiam,
Servili genu adorat.
Illa irridens calcat miseros
servientes,
Sordibusq;, non opibus,
Spinis, non Sceptris,
Compedibus, non Coronis,
onustos,
Cruciat & perimit.
Hunc proijcit de Throno,
Illum Sceptro verberat,
Hunc Spinâ coronat,
Illum opibus suffocat,
Hunc

Hunc invidiæ ungue dilacerat,
Illum aureâ ſtrangulat catenâ.
Hæccine eſt
Fortunarum Maieſtas?
Hæcne fœlicium voluptas?
Scandunt Thronos, ut jaceant;
Strigunt Sceptra, ut gemant;
Induunt purpuras, ut deponant;
Sumunt coronas, ut pereant;
Portant opes, ut ſuccumbant.
O miſera ſolatia!
O fallaces Spes!
O vilem brevemq; Fortunam!
Vix trahit, & tradit!
Vix afficit, & deficit!
Vix proficit, & proijcit!
Vix exponit, en deponit!
Vix concedit, en recedit!
Inconſtans inconſtantiſq; Animi Sidus eſt
FORTVNA.

Stella

Stella naufragij,
Scopulus sperantium,
Scylla credentium,
Laqueus cupientium,
Navis perversorum,
Flagellum bonorum,
Vorago divitum,
Glacies inopum,
Scala peccantium,
Fulmen ambientium,
Fidelis scelerum ministra,
Rebellis virtuti serua.

Cœca, Fallax, mendax, prava, præceps, lubrica, infida, deceptrix, virtutis veritatisq; inimica.

Quot
Ex Tyrannis Reges fecit?
Ex Regibus servos?
Ex perversis dominos?

Ex

Ex Dominis infimos?
Ex indignis divites?
Ex divitibus inopes?

Quoties

Scelera evexit?
Virtutes depressit?
Malignos adiuvit?
Benignos deseruit?
Superbos honoravit?
Modestos conculcavit?
Iustos condemnavit?
Iniquos exaltavit?
Avaros donavit?
Generosos spoliavit?
Ignavos Triumphis decoravit?
Strenos clade affecit?
Stultos purpura ornavit?
Philosophos mendicare cògegit?
O crudelis Fortuna bonis!
Quam iniqua viris præmia distribuis!

Hinc

Hinc mortalis discе
Fidere cui debeas.
Fallax est & lubrica
Nulli certa, singulis diversa, omnibus periculosa:
Laudem fuge,
Ridentem temne,
Magnam frœna,
Parvam tene,
Longam respice,
Brevem non dole,
Securam ne crede,
Periculosam non quære,
Velocem time,
Tardam non expecta,
Adversam tolera,
Nimiam cave,
Tuam cognosce,
Alienam non invide.

Melius

Melius enim tibi est humile
Cum virtute Tugurium,
Quàm sublime
Cum Fortuna
PALATIVM.

ADVERBIVM XV.

ADVERBIVM XV.

ECCE.

Honorum vanitatem ostendit, miseraſq; magnorum, qui à virtute receſſerunt; & in quo verus honor consistat docet.

Ecce ſublimis & maieſtoſa moles,
Fallax & intollerabile bonum,
Illuſtris ſervitus,
Pompoſa ruina,
Ecce honos
Quem vanæ mortalium turbæ;
quærunt; cupiunt, ambiunt.
Hic eſt.
Quem fœcunda Virtutis,
puraq; Sceleris
Ætas contempſit, primæva,
Ille eſt.
Iam verò mortalium honores
quid ſunt?
niſi umbra.
Quid dignitas?

Niſi

Nisi adæquatum præmium vanæ Spei humanæ,
Palliata miseria,
Fomes Superbiæ,
Vanitatis Speculum,
Scala periculorum.
Aura ambitiosi Spiritûs,
Misera invidiæ, odiorumq; vicina,
Deaurata, malorum ac servitutis Catena.
Quot honores tot onera.
Quot dignitates, tot ludicra Fortunæ.
Quot Throni tot fastigia.
tot mærores tot fastidia.
tot curarum semina.
tot fulminum obiecta.
tot Fatorum Semitæ.
Quisquamnè honoris satius unquam fuit?
Vastum est hoc, & impenetrabile Æquor,

Sco-

Scopulis naufragioq; ſubiectum.
Quibus adſunt purpuræ ijs non deſunt curæ.
Quos honorant nomina,
eos anxia mens cruciat:
Quos cingit corona,
illos premit invidia,
Simulq; ſunt iſta
Odium & Regnum.
Quot Cæſares, Reges, Principes,
Tot ſunt Ludibria Sortis.
Nemo fuit
Qui vera ſummi boni Cognitione,
vel ſaltem,
Fœlici beatæ vitæ Curſu,
vel, quod nimium,
Secura mentis quiete gauderet.
Bella, diſcordiæ, cædes, rapinæ,
Fraudes, acconita, violataq; jura,
Hæc plerumq; ſiunt vani Solatia
Regni.
Revoca Romanum, Orientiſq;

Imperium:
Revolues
Plures ferri, quàm Sceptri Dominos,
Plus cædis, quàm annorum, colliges;
Plures dolos, quàm coronas numerabis.
Videbis
Terrores illos orbis,
nunc
Vanæ famæ umbræq; Nomina,
Miſera clade, cædibuſq; diſperſa
ác deleta
Magnos olim Cæſares
IVLIVM, crudeliter confoſſum.
AVGVSTVM, veneno extinctum.
TIBERIVM, pari morte enectum.
GERMANICVM, clandeſtine cæſum.
CLAVDIVM, toxico ſublatum.
NERONEM, à ſemetipſo occiſum.
GALBAM, ex inſidijs trucidatum.
OTHONEM, ſuâmet manu ſublatum.
VITELLIVM, horrendâ morte delatũ
DOMITIANVM, clam interfectum.

ÆLIVM

ÆLIVM AURELIUM, laqueo strangulatum.

HEL: PERTINACEM, miserabili modo occisum.

PESCENNIVM, pariter trucidatum.

CLODIVM, à Servo miserè cæsum.

ANTONINUM, quoq; violentâ morte sublatum.

SEPTIMIUM, insidiosè à fratre occisum.

MACRINUM, miserè vitâ privatum.

HELIOGABALUM, dedecorosè necatum.

ALEXANDRUM, immeritò interemptum.

MAXIMINUM, gladio interfectum,

GORDIANUM, laqueo extinctum.

BALBINUM, ignominiosè trucidatũ;

PHILIPPUM, Fidei causâ pariter occisum.

HERENNIUM, hostili gladio percussum.

TREBONIANVM, VIBIVM, ÆMILIANVM, variâ morte sublatos.

AVRELIVM, in servitute mortuum.

GALLIENVM, à triginta sex Tyrannis crudeliter interemptum.

SALONINVM VALERIANVM, vnà cum Patre miserè interfectum.

CASSIVM, Posthumum tyrannicè confossum.

QUINTILIUM, à se ipso peremptum.

AURELIANUM, TACITUM, à militibus occisos.

PERPETUUM PROBUM, indignè strangulatum.

CARUM, sævâ morte absumptum.

NUMERIANUM, crudeliter peremptum.

CARINUM, gladio concisum.

DIOCLETIANUM, à se morte affectum.

MAXIMIANUM, suspendio sublatum.

GALERIUM, crudelissimè laceratum.

MAXENTIUM, in Tyberi submersum.

LICINIUM, miserè pereuntem.

CON-

CONSTANTINVM, veneno extinctum.
CONSTANTEM, itidem occisum.
DECENTIUM, à se strangulatum.
IULIANUM, in deserto confossum.
IOVINIANUM, miserè à summo suffocatũ.
VALENTEM, ab hostibus exustum.
GRATIANUM, à MAXIMO interfectum.
HONORIVM, post devastationem Urbis mortuum.
VALENTINIANUM, gladio transfixum.
MARTIANUM, à tumultuarijs occisum.
ANASTASIVM, fulmine ictum.
MAVRITIVM, capite truncatum.
PHOCAM, imãni crudelitate laniatũ.
DIVVM HERACLIVM, à Mahomete expulsum.
HERACLIVM filium abscissis naribus in exilium missum.
CONSTANTEM, Palatio præcipitatum.
IVSTINIANVM, interfectum.
LEONTIVM, truncatis manibus in carcere excarnificatum. *TI-*

TIBERIVM II. ignominiosè occisum.
PHILIPPIGVM, fame enectum.
ANASTASIVM II. ex Imperio ad monachium detrusum.
CONSTANTINVM, excæcatum, & in perpetuos carceres missum.
HLOTARCVM, in monasterio mortuum.
ARNOLPHVM, morbo pediculari miserè absumptum.
OTHONEM III. veneno sublatum
HENRICVM, mærore animi consumptum.
FRIDERICVM, miserè submersum
PHILIPPVM III. ignominiosè trucidatum.
FRIDERICVM II. ex insidijs Filij sublatum.
ADOLPHVM, in civili bello occisũ
ALBERTVM, scelerata manu peremptum.
HENRICVM VII. in venenata Eucharistiæ

chariſtiæ Hoſtia ſine exemplo ſublatũ.
FRIDERICVM III. Imperio privatũ.
Ac deinde *CAROLVM V.*
pietate, victorijs, memoriâ illuſtrem:
poſt conſideratas vivendi regnandiq;
ærumnas, traditâ Filio Regni curâ.
Omni vanitate exutum & privatâ contentum vitâ.

In hac
Cæſarum, an cæſorum
Serie,
In hac
Imperantium an pereuntiũ
Catalogo
Quàm lubrica ſit Honoris via,
Quàm gravè Sceptri pondus,
Quàm vanum Coronæ pretium,
tecum cogita.
Quiſquamnè Regno gaudet?
O fallax bonum!

Eſt

Eſtnè quidquam propriùs ſolo
quàm ſolium?
Eſtnè quidpiam propiùs Cælo
quàm Virtus!
Miſera vicinitas!
Quò proximiores vanitati ſumus,
eò remotiores reddimur virtuti!

& tamen
Nihil deeſt
ad vſurpandum
Vanitati;
Nihil Superbiæ ad arrogandum,
Ipſi Cælo,
Aſtris, Naturæ, Angelis,
Superis,
Nomina, Tituloſq;
ademimus!
Serenitatem Cælo,
Excellentiam naturæ,
Celſitudinem aſtris,
Illuſtritatem Soli,
Emi-

Eminentiam Angelis
ac demum invictam superis
potentiam nobis tri-
buimus!
Nihilq, iam deest, nisi vt obliti originis
conditionisq; humanæ immortales
nos æternosvè appellemus!
O Insana Ambitio!
Quid prodest,
ô Mortalis!
Elatum solium,
Vana nominis vmbra,
Si te prodit origo,
Obfuscat vitium,
Virtus delerit,
Fortuna calcat,
Mors æquat,
Terraq; sepellit?
Videri cupis Dominus Regnorum,
& servus est vitiorum?

Aſcendere Thronos deſideras; & non vides ſcabellum te eſſe fortunæ?
Dare iura præſumis, & neſcis an obſerves, quod tibi æternum Numen præſcripſit?
Placet tibi tiara, gemmiſq; illuſtre diadema; & non cernis quàm graves trahat ſecum curas, invidiaq; odia?
Arrides famulantium turbis; & non vides fortunæ eos ſuæ, non tibi famulari?
Purpura ornari gaudes veſteq; Tyriâ, & non doles nudum te eſſe virtute, quam non curas?
Superbis abundas opibus, amplis honoribus, immenſis nominibus, titulis, laudibus tumeſcis, & ignoras quàm proprium ſit tumoris, premi, Elati Iacere.
Superbientis calcari!
Crede mihi,
Regem non faciant Sceptra,
non gravida auro purpura, non

non ſplendens corona gemmis,
non vulgi turba tumidi.
Virtus regnare facit.
Omniſq; poteſtas virtuti,
non Regno ſervit.
Illæq; eſt Cæſar
Qui ſibi ſua regna tradit.
Cui virtus coronam.
Paucis dicam.
Mens bona Regnum poßidet.
Hanc vobis,
O commortales!
Semper æquam & tranquillam,
Virtutis ſociam,
Fortunæ Dominam,
Mentem
dico,
Veram, optimam, immortalem;
& quam
Fœliciſſimo omnium vocabulo
complectar

Surre-

Supremæ Mentis delicium
ardens voveo.
is qui
Anagramaticè
Ambiens nulla Regna posco
Laus mihi ac Regnum sis,
Sola Virtus.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0026556